

aránytalán vagyoni előnyt kötött ki, a szerződés kötésénél az ügyleti ellenféltől is elvárható forgalmi gondosságnál és jóhiszeműnél fogva tartozott az igen alacsony műveltségű felperest felvilágosítani arról, hogy az A % alattiban felperesnek oly összeget ajánl, amely a 6000 kor. belértékének csak igen csekély törtrésze ($\frac{1}{10}$ része). Amennyiben ezt nem tette, pedig perbeli védekezésében ezt nem is állította, a felperes tapasztalatlanságát kihasználva a maga javára és felperes hátrányára oly aránytalán vagyoni előnyt kötött ki, amely felperest a kizsákmányoló szerződés érvénytelenítésére feljogosította.“

A római jognak a „licet se in vicem circumscribere“ álláspontjával szemben az az ítélet a tisztultabb erkölcsi felfogás győzelmét jelenti, amelyet utjában nem tartóztathat fel a szerződési szabadság érve sem. A szerződési szabadság, akármily kétségtelen és általános érvényű alapelve is minden jognak — nem lehet kalózkodások takarója. Csupán a bírói bölcsesség dolga, hogy megállapítsa azt a határt, amelyen túl a szerződési szabadság sorompóját tilosra állítsa.

B. S.

Devizaközpont és külföldi valutakötelezettségek. A külföldi valutának a devizaközpont idején fennálló, nehéz megszerzése számos zavart támasztott gazdasági életünkben, amelynek visszhangja utóbb jelentkezett a bíróság gyakorlatában. Két idevágó esetről számolunk be.

I. A Curia P. IV. 5012—1925. sz. ítélete helyt ad az alperes felülvizsgálatának és a felperes keresetét elutasítja. A tényállás szerint felperes valóságos svájci frankokban fizetendő vételárért gépet adott el alperesnek. A Curia ítéletéből most szószerint idézzük a következőket: A teljesítés idején az idegen valuta csak a devizaközpont útján volt beszerezhető és ezzel a magánforgalomban való beszerzése törvényes tilalomba ütközött. A devizaközpont az idegen valuta igényléseket köztudomás szerint igen késedelmesen és rendszerint csak csekély mértékben elégítette ki, a felelőzési bíróság ítéletében nincs ténymegállapítás arra vonatkozólag, hogy az alperes a svájci frankoknál a devizaközpont útján való megszerzését kellő időben meg nem kísérelte s hogy kísérlete sikerrel járt volna. Az adós alperes tehát önhibáján kívül nem jutott olyan helyzetbe, hogy kötelezettségének eleget tehessen s ilyképp a szolgáltatás az ő részéről tárgyilag lehetlenné vált s a védelem megszűnt.“ Ez az ítélet ellentétben van a Curia eddig vallott felfogásával; a devizaközpont hivatkozott nehézségét a pénzáadás terhére irta a Curia. Viszásan hat az ítélet ama ki jelentése is, hogy nincs tényállás megállapítva arra, hogy alperes az igénylést meg ne kísérelte volna. Ezzel bizonyítása még a Curia álláspontja mellett is az adóst terhelte — ezzel a kérdés nincs elintéztve, hogy ily irányú ellentétes bizonyíték nincs a tényállásban. Az adósnak kellett volna azt pozitív irányban igazolni. Kisebb hibája az ítéletnek, hogy a költség-

geket kölcsönösen megszüntette. A költségmegszüntetés úgy hat, mint vígaszdíj a pervesztessé vált felperes számára, aki ha már nem jutott hozzá a kereseti igényhez, legalább ne fizessen rá a perre. A perre felperes adott okot, aki a per eszközt sikertelenül vette igénybe. A jóhiszemű perlekedés nem ok a költségek megszüntetésére.

II. A Curia P. VII. 1072/926. sz. ítélete a dollár fizetésében marasztalt alperes felülvizsgálati kérelmét elutasította azzal az indoklással, hogy közömbös az, hogy alperes megkísérelte-e a devizaközpontról dollárok igénylését, azonban a devizaközpont nem bocsátott dollárokat alperes rendelkezésére, hanem ehelyett német márkákat engedélyezett, mert ez a körülmény az alperes szerződési kötelezést nem változtat. "Bár ez az álláspont az adósokra sokszor szigorú méltánytalansággal nehezedik, a közhitel érdekeinek sérelme nélkül nem lehet az ellenkező álláspontra helyezkedni. A Devizaközpont felállítására nem akart senkinek se csendes moratóriumot, vagy fizetési halasztást biztosítani.

Temetési tilalom feljegyzése. A kir. Kuria P. I. 1358/1926/20. sz. ítéletében elrendelte az elidegenítési és terhelési tilalom feljegyzése mellett annak a körülménynek tkvi feljegyzését is, hogy a kérdéses ingatlanon lévő családi sírboltba a névleg felsoroltakon kívül senki más nem temethető el. Az indokolás nem foglalja közli azzal a kérdéssel, van-e helye és mi alapon ily tilalom feljegyzésének. Mínthogy e feljegyzésnek csak úgy van értelme, ha a tilalom joghatályos, s mínthogy ennél fogva e feljegyzés a tkvi rts. 104. § b) pontja alá esik, felvetődik a kérdés, melyik az a jogszabály, amely e feljegyzésnek joghatályt ad. A kérdésre azért nem lehet kielégítő választ adni, mert ily jogszabály nincs, sőt — szerény véleményünk szerint — oly jogszabály van, amely az ily feljegyzés megengedhetőségét kizárja. Ez a tilalom ugyanis nyilván az ingatlanon álló és annak alkotórészévé vált építmény használatának korlátozását foglalja magában, lényegében tehát nemleges telki szolgálat, amennyiben egy más ingatlannal összefüggésbe hozható, enélkül pedig a dolog mindenkorai tulajdonosát terhelő *obligatio ad non faciendum*, amely, amíg kötelmi jog, addig egyáltalán nem bejegyzés tárgya, ha pedig dologi jog, akkor dologi teher, amelyet a telekkönyvben nem feljegyzés, hanem bekebelezés vagy előjegyzés útján kell feltüntetni. De nem lehet feljegyzés tárgya helyesen e tilalom azért sem, mert a joghatállyal bíró feljegyzés joghatálya éppen az, hogy harmadik személyek, akik az ingatlanra a feljegyzés után szereznek jogot, ezt csak a feljegyzett jog sérelme nélkül tehetik. A temetési tilalom azonban nem az ingatlant terhelő jog későbbi megszerzője, hanem annak tulajdonosa ellen irányul, mert hiszen csak ő intézkedhetne a tilalommal ellentétes módon, s ha ezt netán más tenné, ő tulajdonjoga alapján az ellen a rendes jogeszközökkel (birtokháborítás stb.) amugyis felléphetne. Az elidegenítési és terhelési tilalomnál más a helyzet, mert ott az, akinek jogszerezését a tilalom meg kívánja akasztani, harmadik személy, akit a telekkönyv helyesen figyelmeztet arra a „körülmény”-re, hogy az elidegenítés, illetőleg megterhelés a tulajdonos részére tilos. De a tulajdonossal szemben a temetési tilalma nem „körülmény”, hanem — amennyiben érvényesíthető —: jog, amely az ingatlant terheli, tehát bekebelezés és nem feljegyzés tárgya. A feljegyzés fogalmának ez a kiterjesztése nem, veszély-